S Ł U P S K I E S T U D I A H I S T O R Y C Z N E
Nr 13 R O K 2007

A R T Y K U Ł Y

KAZIMIERZ ŁASTAWSKI
UMK TORUŃ

HISTORYCZNE I WSPÓŁCZESNE WARTOŚCI POLSKIEJ TOŻSAMOŚCI NARODOWEJ

1. Współczesne rozumienie tożsamości narodowej

Pojęcie *tożsamość* wywodzi się z angielskiego określenia *identity*, oznaczającego utożsamianie się (z kimś) lub identyfikowanie się, ścisłe powiązanie (z czymś). Może być odnoszone do osoby, grupy osób, zbiorowości lokalnej i regionalnej, narodu (łączonego najczęściej z państwem), wspólnoty, np. Unii Europejskiej lub całego kontynentu (Europy). Specyficzną rolę odgrywa tożsamość etniczna i religijna. Rola tożsamości wyraźniej uwidacznia się dopiero w konfrontacji z „innością" („obcością")[1]. Pojęcie *tożsamość narodowa* ma wieloznaczny, szeroki zakres znaczeniowy i często ujmowane jest zamiennie z pojęciem *tożsamość kulturowa*, tożsamość *społeczno-kulturowa*[2] lub *tożsamość cywilizacyjno-kulturowa*[3].

Tożsamość narodowa nie istnieje w czystej postaci. Losy narodów są bardzo złożone, rozwijały się przy zmiennych granicach, narody współpracowały ze sobą, ale również toczyły spory, a nawet walki. Reprezentanci narodów ulegali wpływom sąsiadów, podlegali asymilacji bądź emigrowali poza obszar zamieszkiwania. Obok tradycyjnych siedzib narodowych występowały również pogranicza, na terenie których ścierały się wpływy różnych narodów. Takie pogranicza tworzyła np. Rzeczpospolita Obojga Narodów, skupiająca poza etnicznymi Polakami również inne narody, głównie Litwinów i Rusinów.

Podstawą kształtowania tożsamości narodowej jest kultura, ułatwiająca narodowi trwanie i kreowanie rozwoju. Wpływa też na nią wyraźnie stan świadomości grupowej jego członków. Największy wpływ na charakter narodu wywierają elity, nazywane przez Stanisława Brzozowskiego „przodownikami kulturowymi", czyli: pisarze, historycy, etnografowie, artyści i uczeni oraz ośrodki ich działania: uniwersytety, placówki badawcze, stowarzyszenia kulturalne, towarzystwa nauko-

---

[1] R. Szwed, *Tożsamość a obcość kulturowa*, Lublin 2003, s. 16.
[2] Tamże, s. 29-64.
[3] C. Maj, *Tożsamość europejska a tożsamość narodowa*, [w:] *Oblicza europejskiej tożsamości*, red. R. Suchocka, Poznań 2001, s. 70.